

OSVRTI

mjesto i uloga obitelji u našoj katehezi

Tonči Trstenjak

ORGANIZACIJA I PODACI

Na prvom sastanku novooblikovanog Katehetskog vijeća BKJ, koji se održao 25. veljače 1980. u prostorijama Tajništva BKJ u Zagrebu, izabran je i novi Stalni odbor Katehetske ljetne škole u sastavu: Milan Šimunović predsjednik, Andrija Kopilović tajnik, s. Consolata Rajković, Šime Samac i Tonči Trstenjak. Toga istog dana sastali su se članovi novog odbora KLJŠ kako bi utvrdili mjesto održavanja KLJŠ i temu škole. Budući da je upravo 1980. godina bila proglašena Godinom obitelji, odbor se nakon kraćeg razmatranja prijedloga odlučio da se 9. KLJŠ održi u Đakovu na temu: "Mjesto i uloga obitelji u našoj katehezi - Obitelj subjekt i objekt kateheze" od 25. do 30. kolovoza.

Jedan je od ciljeva KLJŠ i animiranje mjesnih crkvi na području kateheze. To je najvažniji razlog zašto se škole ne održavaju uvijek na istom mjestu već sele iz jednog kraja domovine u drugi. Đakovo je ovoga puta odabrano i zbog

toga što je mjesni biskup mons. Ćiril Kos dugogodišnji predsjednik KV BKJ, a i zato što je Đakovo i njegova biskupija mjesto dugogodišnje katehetske tradicije. Da je mjesto bilo pogodeno govori i podatak da je ova Škola imala najveći broj sudionika u povijesti KLJŠ /260 prijavljenih/: 42% sudionika 9. KLJŠ bili su svećenici iz biskupija, 17% redovnici, 38% redovnice i 1% laici. Od toga je prvi put sudjelovalo na KLJŠ čak njih 48%, 23% sudjelovalo je po drugi puta a 28% više puta.

Na sastanku Stalnog odbora KLJŠ i organizatora u Đakovu 21. svibnja 1980. utvrđeni su detalji potrebni za uspješno odvijanje Škole, na čijem se provođenju zauzeo organizacijski odbor 9. KLJŠ u Đakovu, u kojem su bili angažirani poglavari Biskupijskog sjemeništa na čelu s vlč. Marinom Sračićem, rektorom. Domaćini su predvidjeli da se plenumi Škole održavaju u veličanstvenom prostoru apside đakovačke katedrale, koji je bio od ostalog dijela odvojen velikim zastorom i veoma dobro

ozvučen. Radovi u timovima održavani su u prostorijama Biskupijskog sjemeništa, gdje je našao smještaj i jedan dio sudionika. U sjemenišnoj blagovaonici i hodnicima organizirana je prehrana i prigodni bar sa osvježujućim pićima i kavom. Dio sudionika bio je smješten po obiteljima u samom gradu, časne sestre stanovale su u samostanu sestara Sv. Križa, a dio sudionika je svakog dana dolazio iz okolnih mjesta privatnim automobilima. Stanovanje i usluge ocijenilo je u završnoj anketi s odličnim uspjehom čak 67% kateheta i katehistica a 25% je dalo ocjenu: zadovoljavajuće. Odlično se osjećalo na Školi u Đakovu 96% sudionika.

Sama Škola bila je organizirana ovako: prvog dana održana su u plenumu 3 temeljna referata, a ostalih dana održavano je samo po jedno predavanje u plenumu, dok se rad odvijao u 5 radnih timova koje su vodili posebni animatori. U podne svakog dana održavala se zajednička liturgija oko koje je brinuo dr. Anton Benvin a navečer su bili organizirani posebni programi u katedrali na kojima je mogao prisustvovati i narod iz samog Đakova. Visok postotak sudionika /95%/ izjavio je da im se sviđa način odvijanja Škole. Sa predavanjima je bilo zadovoljno 71,4% sudionika a s radom u timovima 72%. Ostali su se opredijelili za ocjenu: moglo je biti bolje, dok je nezadovoljnih bilo veoma malo. Tako je plebiscitarno potvrđen način rada ove Škole, koji ide za tim da što više aktivira sve sudionike kako bi svaki došao do osobnog izražaja.

Sama tema ove 9. KLJŠ čini se da je pogodila u živo, jer je čak 68% anketiranih izjavilo da su došli na Školu zbog teme, dok je drugi motiv potakao na dolazak 20% sudionika, a 10,8% kateheta i katehistica je izjavilo da su redovni sudionici svih KLJŠ.

Za vrijeme Škole organizirano je izda-

vanje prigodnog "Biltena KLJŠ", od kojega su izašla 3 broja. Na biltenu su najviše radili bogoslovi Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu, a donosio je važne informacije za sudionike Škole, skraćene verzije održanih predavanja i diskusija u plenumima, opise i ocjene večernjih programa u katedrali, rezultate rada u timovima te druge zanimljivosti u vezi sa Školom.

Bio je organiziran i veoma uspješni izlet svih sudionika Škole na biskupijsko dobro u Trnavi kod Đakova, gdje je bio priređen izletnički ručak.

Škola je trajala 5 dana. Program stvoren ranije predvidio je 6 dana održavanja Škole, ali je zbog pastoralnih potreba mnogih sudionika za vrijeme same Škole organizator skratio program tako da je umjesto u subotu prije podne završetak bio u petak navečer.

Za sve sudionike Škole organizator je dao izraditi prigodne oznake /bedeve/, vrlo ukusno izrađene u raznim bojama, koje su ujedno pomagale organizatoru u podjeli sudionika Škole na grupe onih koji su imali puni pansion i ostale koji su samo sudjelovali u radu. Osim toga izrađene su i prigodne značke koje su dobili svi sudionici.

PREDAVANJA

Uvodno predavanje održao je Tonči Trstenjak na temu: "Situacija naše suvremene obitelji s obzirom na religiozne i moralne vrednote". Predavanje je trebalo biti fenomenološka analiza naše hrvatske obitelji i njenih glavnih problema, kako bi se daljnji rad Škole mogao temeljiti na stvarnoj situaciji.

Upozoreno je na intenzivnu deagrarizaciju i s tim u vezi industrijalizaciju naše zemlje u posljednjih 50 godina. Od 69,7% stanovnika Hrvatske koji su živ-

jeli 1930. isključivo od poljoprivrede, u godini 1985. ostat će ih svega 20%. Popratni proces takovih tendencija jest snažna urbanizacija, tako da sam Zagreb godišnje u prosjeku poraste za 15000 stanovnika dok 79% naselja u Hrvatskoj opada brojem stanovništva. Na privremenom radu u inozemstvu se nalazi čak 8,9% Hrvata. Također je važna činjenica da je danas 35% žena zaposleno. Sve to pruža sasvim novu sociološku i psihološku sliku današnjeg našeg čovjeka i njegove obitelji nego što je to bilo prije pola stoljeća. To ujedno znači da treba i naše pastoralno i katehetsko djelovanje prilagoditi novim uvjetima.

Sustavna ateizacija, koja se provodi preko svih društvenih i političkih struktura u našoj zemlji, također ima svojih posljedica s obzirom na religioznost i moralno ponašanje ljudi. Još se uvijek, kako pokazuje anketa, oko 51% ljudi urbanih središta deklarira vjernicima, 13,7% priznaje se ateistima, dok su ostali masa onih koji se ne mogu pripisati ni jednoj ni drugoj skupini zbog svoje duševne amorfnosti.

Na selima još uvijek u oko 89,5% obitelji postoji kakva - takva religiozna atmosfera. Međutim ni selo više nije odsječeno od vanjskih duševnih tokova zbog velikog razvoja sredstava društvenog saobraćaja, koja su u nas uglavnom korištena protiv načela koja propovijeda i za koja se zalaže Crkva. Zbog toga danas treba računati sa sasvim novim situacijama u našem djelovanju i našoj brizi za vjeru i spasenje čovjeka. Naš pastoral i njegove strukture još uvijek više odgovaraju seoskoj nego urbanoj sredini, što također vrijedi za naš religiozni jezik i njegovu simboliku.

Obitelj, zbog posebnosti naše situacije, ostaje jedino mjesto preko kojega možemo donekle utjecati na željeni razvoj budućih generacija koje su nam povjerenne kroz katehetsku pouku. Zato je u našim prilikama nužno da središte pas-

toralnog i katehetskog djelovanja prebacimo na obitelj.

Šime Samac je u drugom predavanju istakao teološko-pastoralni i katehetski vid obitelji, i to uglavnom na temeljima postojećih novih crkvenih dokumenata i smjernica, kako bi sudionici KLJŠ imali konkretne rezultate i smjernice za plodan daljnji rad. Predavanje "Obitelj kao objekt i subjekt kateheze" bila je dobra informacija o saborskim i pasaborskim dokumentima Crkve te o pobudnici "Catechesi tradendae" Ivana Pavla II. Posebno je uzet u razmatranje pripravnog dokumenta za ovogodišnju Sinodu biskupa u Rimu.

Šimac je osobito naglasio da katehetska služba roditelja ne smije nikada zatajiti u svojoj trostrukoj funkciji: evangelizatorskoj, proročkoj i interpretativnoj. Tome treba da pomogne Crkva pripravom obitelji na sakramente i posebnom brigom za mlade bračne zajednice.

Obitelj kao subjekt kateheze ima brigu da vodi svoje članove i ostale koji dolaze s njom u dodir punini života - sazrijevanju u vjeri, jer je obitelj također i kućna crkva, i da ima odgojnu funkciju.

Problem ostaje otvoren u ovome, završio je Samac: kako će obitelj vršiti svoju evangelizatorsku i katehetsku funkciju ako oni koji su za to u obitelji odgovorni nemaju za tu službu ni kvalitete ni priprave? Uloga katehete bila bi da učini nešto i na tom području metodama i iskustvima, koje su za svaku situaciju posebne i zavise često od osobnog snalaženja i zalaganja.

Odnos Crkve i obitelji kroz biblijsko-teološke aspekte veoma je plastično obradio Ante Kresina. On je naglasio da moramo obitelj ukorijeniti onim vrijednostima koje su presudne za njenu budućnost, a to ukorjenjenje treba da se temelji na od Boga zacrtanim temeljima

u Riječi Božjoj i na antropološkim temeljima koji su autentični čovjekovoj naravi. Biblijska teologija zasniva svoje razmišljanje na natprirodnoj dimenziji, misterijskoj stvarnosti ljudske osobe i Božjeg Duha. Treba smisleno i razumski doći do shvaćanja, koje valja kroz konkretnosti oživotvoriti kako bi odnosi Crkva - obitelj glasili: Crkva je obitelj i obitelj je Crkva. Cilj je povijesti spasenja i daljnjeg stvarnog napretka - po kršćanskim mjerilima ostvariti Božju obitelj i obiteljsku Crkvu, eklezijalnu obitelj i obiteljsku kršćansku Crkvu.

Milan Šimunović i Anton Benvin zajednički su obradili temu: "Kateheza obitelji i sakramenti kršćanske inicijacije." Benvin je uspoređujući redosljed dijeljenja sakramenata inicijacije i naše pastoralne probleme s tim u vezi došao do zaključka da je čak 5 sakramenata /osim pomasti i svećeničkog reda/ u pitanju kad pastoralno rješavamo problem stvarnog iniciranja - uvođenja naših ljudi u kršćanstvo. Kateheza i pastoral moraju misliti na budućnost, i stvoriti takove mogućnosti da se stvore svjesni kršćani koji će moći drugima predavati svoje kršćansko iskustvo. Zato kao zaključak proizlazi da bi se naša Crkva morala preusmjeriti na intenzivniji rad s odraslima, a to znači i s obiteljima.

Milan Šimunović je na početku svoga dijela izlaganja postavio pitanje - kako evangelizirati roditelje da bi postali evangelizatori i kako im pomoći da postanu odgojitelji u vjeri svoje djece.

Djeci je najveći ideal neposredno iskustvo života koje vide kod svojih najbližih: djeca ne asimiliraju vrednote putem pojmovanja već se vežu uz osobe koje im daju sigurnost i za njih nešto znače, od kojih su voljena. Zato se postavlja problem uspostave nužne interakcije na razini: roditelji - djeca - kateheta - župska zajednica u okvirima sakramenata kršćanske inicijacije. Tek

tada kada se uspostavi potpuna sinhronizacija svih navedenih elemenata postoji garancija za neki uspješni rast u vjeri.

"Moralno-pastoralni vidovi obiteljske kateheze" bila je tema koju je obradio Marin Srakić. On je već na početku naglasio izvor drame današnje kršćanske obitelji u ostvarivanju odgovornog roditeljstva na temelju veoma zahtjevnih crkvenih normi i života, koji često ide drugim tokovima. Ipak, naglasio je optimistički predavač "svaka situacija ima svoje rješenje!" Brak stoga nije prigoda za grijeh nego put posvećenja. "Kateheta je tu pozvan da nadahnjuje pouzdanje i vedrinu, a ne strah i tjeskobu!" Odluka na kraju pripada supruzima da u kršćanskoj slobodi nađu svoje rješenje. Kateheza obitelji bi, kao i svako drugo katehetsko djelovanje, morala imati naglašen vid informacije i formacije, kako bi se pomoglo onima koji žele naći prava rješenja problema.

U drugom dijelu predavanja prof. Srakić se posebno pozabavio problemom mješovitih ženidbi i zajednica onih koji su rastavljeni i ponovo vjenčani. Potreban je napor cijele Crkve da bi se našla prava rješenja tih i drugih problema današnjih obitelji, zaključio je predavač. Najveći su nam problem iz takovih zajednica upravo njihova djeca, koja nisu kriva za sukobe svojih roditelja, pa zato rješenja moramo tražiti i za takove slučajeve.

Jakov Mamić se posvetio temi: "Duhovnost kršćanskih obitelji kao konkretno iskustvo življenja vjere". Već na početku predavač je naglasio da govoriti o duhovnosti znači zapravo "govoriti o sposobnosti otkrivanja, tumačenja, življenja i motrenja prisutnosti i djelovanja Duha Svetoga u nama, u Crkvi u društvu." Duhovnost vodi brigu o usvajanju i prenošenju otajstava, što se ne postiže nekim magičnim formulama već kroz iskustveni proces. Obiteljska duhov-

nost, u okvirima laičke duhovnosti, svakako ima svoje posebne oznake i svoj vlastiti sadržaj, premda svoje zadatke crpi iz sveopćeg poziva na svetost i zadatak "privesti Kristu sve" ili "da Krist vlada".

Druga uloga kršćanina i obitelji jest u funkciji prve: prihvatiti poslanje Crkve i učiniti otkupljenje prisutnim i djelotvornim u svijetu.

Tri su sakramentalna znaka svojstvena sakramentu braka: Božje očinstvo, slika kućne Crkve i blagoslov Duha Svetog, čiji plod su novi životi. I zato su glavne oznake kršćanske obitelji: radost, mir, molitva, gostoprimstvo, skromnost, dostojanstvo...

Jozo Zovko je kroz temu "Odgoj katehete za odgoj obitelji" uspio staviti bitne naglaske do kojih je na kraju došla ova 9. KLJŠ, tj. da je u katehetskom djelovanju ključna osoba sam kateheta i da se svi problemi rješavaju ili produbljuju zavisno od njega. Zato su kvalitete, osobito kršćanske, samih kateheta važne da bi se zadaci Crkve u ovom vremenu i na području obiteljske kateheze mogli ostvariti. Zovko je izrekao veoma radikalni zahtjev, koji je zvučao kao zapovijed: "Kateheta mora ljubiti da bi katehizant mogao postojati". Kateheta je poslan da vodi prema zrelosti druge - zato sam mora biti zreo vjernik ako želi davati plodove vjere drugima. Da bi pak bio uspješan u komuniciranju svog iskustva vjere, mora biti odgojno živ. Odgoj dobrih kateheta je briga cijele kršćanske zajednice, i to je mjera njezinog religioznog življenja.

TIMOVI

Može se slobodno reći da se KLJŠ odvijala većim svojim dijelom u radu u timovima. Oko 220 sudionika Škole bilo je uključeno u timski rad. Bilo je

formirano 5 timova koji su u prosjeku u svom sastavu imali više od 40 sudionika. Upravo tako velik broj članova u radnim skupinama bio je ozbiljan problem voditeljima, koji su svaku grupu dijelili na dvije skupine i različitim metodama pokušavali raditi na obradi pripremljenih tema.

Već u početku iskrsnuo je problem s timom koji je vodio Josip Baričević, i to zbog propusta organizatora KLJŠ i zbog bolesti drugog voditelja koji se nije mogao odazvati pozivu, tako da je četvrti tim imao samo jednog voditelja.

Ipak je na kraju anketa pokazala da su sudionici rada u skupinama ipak bili relativno zadovoljeni u svojim zahtjevima. Čak je 72% sudionika izrazilo zadovoljstvo s radom u svojim timovima a 19,4% smatra da je moglo biti i bolje, a svega 2,8% nije zadovoljeno.

Prednost rada u timovima pokazala se i u tome što je svaki sudionik u većoj mogućnosti da dođe i sam do izražaja, da pokaže svoj stav ili mišljenje. Međutim, prevelike skupine su ponekad kočile spontanost i dopuštale malen prostor za izražavanje vlastitog stava.

Ne ulazeći u probleme i rezultate rada pojedinih radnih skupina nabrojiti ću samo koji su timovi bili oblikovani na 9. KLJŠ.

1. Oblici rada i suradnja katehete i obitelji osobito u predkrsnoj katehezi: voditelji: Petar Aračić i Jozo Zovko.

2. Sadržaji kateheze u bližoj pripravi sakramenta inicijacije; voditelji: Anton Benvin i Milan Šimunović.

3. Uvođenje u iskustvo vjere - duhovno-katehetski vidovi; voditelji: Jakov Mamić i Zvezdan Linić.

4. Sakramenat potvrde i kršćanska inicijacija; voditelj: Josip Baričević.

5. Lik katehete i načini komuniciranja vjere; voditelji: Šime Samac i Tonči

Trstenjak.

Svaki je voditelj radio sa svojom skupinom dva dana a potom je mijenjao skupinu s onom u kojoj je radio njegov partner. Takav način rada se do sada dobro afirmirao u radu KLJŠ pa će teško doći u pitanje kod organizacije drugih škola.

OSTALE AKTIVNOSTI

Svakodnevnu liturgiju organizirao je Anton Benvin uz pomoć vlč. Dogana i s. Svjetlane Paljušević. Liturgijska slavlja bila su središnji događaji na KLJŠ, a sam ambijent đakovačke katedrale davao im je posebno svečani i otajstveni karakter. Čini se da je ipak u njima bilo premalo inventivnosti i dinamičnosti, jer je i liturgija ovdje trebala poslužiti ne samo kao čin za sebe već u sklopu katehetske Škole, tj. i kao primjer koji bi se dao prenijeti i drugdje. U budućnosti bi na školama svakako bila potrebna veća pažnja upravo liturgiji.

Večernji programi bili su ispunjeni korisnim informacijama mjesne Crkve i jednom meditativnom večeri, koja je uz pomoć vrsnih sudionika /pri čemu mislim u prvom redu na ss. Imakulatu Malinku, Ceciliju Pleša i Svjetlanu Paljušević te zbor sestara Sv. Križa/, spašena od inače opasne improvizacije sa slabim čitačima i neusklađenom dinamičkom događanja.

Za svaku je pohvalu večer u kojoj su nam radnici mjesne crkve govorili i svjedočili svoj rad s obiteljima i za obitelji. Osobito su bila potresna svjedočanstva članova kluba liječenih alkoholičara.

Razgovor s roditeljima je u svojim kriznim momentima bio razgovor gluhih, ono što je on toliko puta u našoj pastoralnoj praksi. Taj nas je susret ujedno prizemljio u stvarno stanje stvari.

Posljednje večeri Đakovčani su priredili rekreativnu večer za sve sudionike Škole u predvorju novog svećeničkog doma, tako da smo kroz uspješnu priredbu mogli upoznati dio bogate folklorne baštine Slavonije i Đakova.

ZAKLJUČAK

Po svemu sudeći organizatori 9. KLJŠ mogu biti zadovoljni kako odvijanjem Škole tako i sudionicima i njihovim zalaganjem. Zavisu sada od svakoga kako provodi na konkretnom poslu stečeno znanje, iskustva i sugestije. Na kraju je rekao Milan Šimunović: "Sada se većina sudionika vraća kući s uvjerenjem da je u našem katehetskom i općenito pastoralnom radu potrebno sve veću pozornost posvetiti radu s odraslima, prvenstveno s roditeljima "kućnoj ili obiteljskoj crkvi". Sve je, naime, očitije da rad isključivo s djecom vodi ka mršavim plodovima a i krupnim razočaranjima. Stoga je sada perspektiva našeg rada u zajedničkom i solidarnom radu na relaciji: obitelj-kateheta-župska zajednica".

Kako to postići, zavisi veoma mnogo od okolnosti, a najviše od same osobe katehete. On bi morao biti inicijator i animator te nove obiteljske kateheze. Biskup Ćiril Kos, dobar domaćin ove Škole, svugdje prisutan i zauzet za njen rad, naglašavao je na kraju, s pravom - - žrtvu i svjedočenje. Možda se tu nalazi pravi ključ za uzdizanje naše kateheze od isključivo dječje na njenu pravu dimenziju - obiteljsku katehezu; da bi obitelj postala njen subjekt i njen objekt.